

Queer Bir
Mercekten İnsani
Yardımlar: Kriz
Durumlarında
LGBTİ+ ve Mülteci
Hakları

KA
OS
GL

Queer Bir Mercekten İnsani Yardım: Kriz Durumlarında LGBTİ+ ve Mülteci Hakları

Hazırlayanlar

Defne Güzel

Umut Güner

Editörler

Kerem Dikmen

Murat Köylü

Çeviri

Damla Umut Uzun

Yayımlayan

Kaos GL Derneği

Şubat, 2025

*Bu kitap parayla satılamaz. İnsan haklarının
desteklenmesi amacıyla yapılan ve ticari olmayan
etkinliklerde serbestçe kullanılabilir.*

KISALTMALAR

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

BM: Birleşmiş Milletler

BMMYK (UNHCR): Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

CYCKCÖ (SOGIESC): Cinsel Yönelim Cinsiyet Kimliği Cinsiyet Özelliği

HEVİ LGBTİ+: Hak Eşitlik Varoluş İçin LGBTİ+ Derneği

Kaos GL: Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği

LGBTİ+: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks ("+" işareti bu tanım dışındaki cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimliği çeşitliliğini ifade eder)

STK/ STÖ: Sivil Toplum Kuruluşu/ Örgütü (Dernek, vakıf, oluşum gibi kurumlar raporda bu isimle anılmıştır)

ŞÖNİM: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi

İÇİNDEKİLER

Yönetici Özeti: “Herkes”, LGBTİ+’ları da Kapsar mı?	5
Giriş	7
Metodoloji	10
Araştırma Analizi ve Bulgular	12
<i>STÖ Yapıları ve Politikaları</i>	12
<i>Eğitim, Farkındalık, Hizmet Sunumu ve Destek</i>	16
<i>İşbirlikleri ve Ortaklıklar</i>	17
<i>Veri ve İzleme</i>	18
<i>İyileştirme ve Destekler</i>	19
<i>Zorluklar, Engeller ve Öğrenilmiş Dersler</i>	21
Sonuç ve Öneriler	23
<i>LGBTİ+ Örgütleri için Öneriler:</i>	24
<i>İnsani Yardım Sivil Toplum Örgütlerinin Yöneticileri için Öneriler:</i>	25
<i>İnsani Yardım Sivil Toplum Örgütlerinin Saha Personeli için Öneriler:</i>	26
<i>Uluslararası Kuruluşlar için Öneriler:</i>	27
Ek: Mülakat Soruları	28

Yönetici Özeti:

“Herkes”, LGBTİ+’ları da Kapsar mı?

6 Şubat’taki depremler sonrasında, afetten etkilenen LGBTİ+lara ve mültecilere yönelik hak ihlallerinde bir artış yaşanmıştır. Bu durum, diğer sivil toplum kuruluşları (STK’lar) tarafından hazırlanan kapsamlı raporlarda (CSOs) [1] [2] [3] [4] [5] ve KAOS GL’in daha önce yayınladığı “6 Şubat Depremlerinin LGBTİ+’lara Etkisi” raporunda olduğu gibi, Kaos GL Derneği’nin Mülteci Hakları Programı’nın BMMYK ile işbirliği içinde gerçekleştirdiği raporlama çalışmalarında da görülmüştür.

Deprem bölgesinde faaliyet gösteren STK’lar, kapsayıcılık konusunda pek çok zorlukla karşılaşmaktadır. Zaman zaman akut bir ihtiyacı karşılamak amacıyla ortaya çıkan kuruluşlar, genellikle kurumsal politikalar geliştirmekte zorlanmaktadır ve bu politikaları geliştirenler dahi, LGBTİ+ları ve mültecileri politika belgelerine yeterince dahil etmekte başarısız olmaktadır. Bazı belgelerde ayrımcılık karşıtı ilkeler bulunsa da ve bu ilkeleri pekiştirmek için iç eğitimler ve uygulamalar da olsa, bu çabalar STK’lar içinde oldukça sınırlıdır. Benzer şekilde, kuruluşların LGBTİ+lar ve mültecilerle olan ilişkisi de sınırlıdır; ancak, politika, yönerge ve eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesi büyük bir ihtiyaç olmaya devam etmektedir.

Bulgulara dayalı olarak, özellikle LGBTİ+lara ayrımcılık yapmadığını ilke olarak beyan eden çoğu STK’nın aslında LGBTİ+lar veya mültecilerle çalışma deneyimi olmadığı gözlemlenmiştir. Bu gruptan biriyle çalışmaya başladıklarında ise, görüşülen kişiler, bunun genellikle bir öğrenme süreci haline geldiğini vurgulamıştır. LGBTİ+ ve mülteci alanlarında faaliyet gösteren STK’lara sıklıkla yönlendirmeler yapılırken, LGBTİ+ mülteciler, yukarıda bahsedilen politikaların eksikliği nedeniyle bu organizasyonlara başvurmakta genellikle tereddüt etmektedir.

[1] Kadının İnsan Hakları (KİH) raporu: <https://kadinininsanhaklari.org/wp-content/uploads/2024/02/deprem-bolgesi-psikososyal-destek-raporu.pdf>

[2] UN Women raporu: https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2023-07/her_aftermath_turkce-1.pdf

[3] Avrupa Konseyi raporu: <https://rm.coe.int/tur-2023-wa2j-deprem-bolgelerinde-toplumsal-cinsiyet-analizi/1680ae1fad>

[4] EŞİK Raporu: https://esik.org.tr/s/2547/i/ESIK_DepremRaporu_TCE_BakisAcisindan_GelecegeNotlar.pdf

[5] Kadın Koalisyonu raporu: https://kadinkoalisyonu.org/wp-content/uploads/2024/02/6-Subat-Depremi-Sonrasinda-Afet-Bolgesinde-Kadinlar_Kadin-Koalisyonu-Raporu.pdf

[6] Kaos GL Raporu, <https://kaosgliderneqi.org/images/library/deprem-raporu-eng.pdf>

LGBTİ+lar, deprem bölgelerinde kimliklerini gizlemek zorunda kaldılar. Bunun neticesinde, STK'lar onlara ulaşmakta zorlandı; kimliklerini açıklayanlar ve mülteciler ise korunmasız kaldı ve şiddete maruz bırakıldılar. Elbette bu şiddet, ayrımcılık ve LGBTİ+ karşıtı nefret ideolojisi yayan organizasyonların propagandalarıyla daha da arttı. Mültecilere yönelik nefret söylemi ve linç girişimleri, LGBTİ+ kişilerin çadır alanlarından çıkarılması ve hizmetlerin reddedilmesi gibi hak ihlallerine karşı koruyucu ve güçlendirici önlemler alınmadı.

Mültecilerle çalışan kuruluşların sahada çalışma izinlerinin reddedilmesi ve LGBTİ+ kişilere destek sunduğunu açıklayan kuruluşların kısıtlamalarla karşı karşıya kalması, sivil toplumun içinde bulunduğu baskıcı ortamı özetlemektedir. Öte yandan, yalnızca STK'lar mültecilere ve LGBTİ+lara hizmet sunabilmiştir. Dayanışma, güçlendirme ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle yürütülen bu çabalar, LGBTİ+lar ve mülteciler için hayati nefes alma alanları yaratmıştır. Ne yazık ki, STK'lar günlük faaliyetlerini sürdürebilmek için büyük finansal zorluklarla karşılaşırken, LGBTİ+ topluluğu ve örgütleri derinleşen bir yoksullukla karşı karşıya kalmıştır.

Deprem sonrasında LGBTİ+ örgütlerinin sağladığı destek, sadece LGBTİ+ hayatta kalanları değil, aynı zamanda sivil toplumun kapasitesini güçlendirmeyi amaçlamıştır. Etkilenenlerin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırken, STK'lar aynı zamanda bir araya gelmenin ve birbirlerinin deneyimlerinden öğrenmenin önemini de fark etmişlerdir. Bu çalışmada katılımcıların anlatıları aracılığıyla detaylı bir şekilde okuyacağınız üzere, STK'lar karşılaştıkları engellerin kaldırılmasını, öznelerle birlikte özneler için çalışmalar yapmayı ve sektör içinde daha sık bir araya gelmeyi talep etmektedir. LGBTİ+ STK'larının yürüttüğü bu tür faaliyetler, LGBTİ+ ve mülteci kapsayıcılığı üzerinde olumlu bir etki yaratmakta ve ana akım örgütleri bu alanda politikalar ve faaliyetler geliştirmeye teşvik etmektedir.

Giriş

Kaos GL'nin 2023 Yılı LGBTİ+ Hak İhlalleri Raporu[7] Türkiye'de LGBTİ+ toplumunun nefret suçları, ifade özgürlüğü önündeki sansür ve yasaklar, hak ve hizmetlere erişimde ayrımcılıklar, artan hükümet baskısı, derinleşen ekonomik kriz, evsizlik ve yoksulluk gibi sorunlarla mücadele ettiğini vurgulamaktadır. Bu zorluklar, artan devlet baskısı, derinleşen ekonomik kriz, evsizlik ve yoksulluk tarafından daha da şiddetlenmektedir. Karar alıcıların ve uygulayıcıların önyargıları, temel hizmetlere erişimde daha fazla engel oluşturmakta ve bu durum, konut, sağlık hizmetleri ve istihdamda ayrımcılığa ve ihlallere yol açmaktadır. Cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsiyet özelliğine dayalı ayrımcılık, şiddet ve nefret suçlarına karşı açık anayasal ve yasal korumanın olmaması ve mevcut yasaların da LGBTİ+lar söz konusu olduğunda etkin şekilde uygulanmaması LGBTİ+ların ötekileştirilme ve ayrımcılık deneyimlerini derinleştirmektedir.

6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş merkezli yaşanan depremler, Türkiye tarihinin en yıkıcı felaketlerinden biri olarak kaydedildi. Bu çok boyutlu kriz, mevcut sosyal eşitsizlikleri ve hak ihlallerini daha da derinleştirerek, zaten ayrımcılık ve yoksullukla mücadele eden LGBTİ+ ve mülteci toplulukları için çoklu ve kesişimsel ayrımcılığa yol açtı. Özellikle depremden etkilenen bölgelerde, LGBTİ+lar ve mülteciler dışlanma, sosyal izolasyon ve insani yardım ve acil durum desteklerine erişimde zorluklarla karşılaştılar. Irkçılık, mülteci karşıtlığı ve LGBTİ+ karşıtı söylemlerle beslenen ayrımcı söylem ve politikalar, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsiyet özelliği çeşitliliğini göz önünde bulunduran kapsayıcı afet yönetimi politikalarının eksikliğini ortaya koymuştur.

Deprem sonrasında, Kaos GL, iyileşme sürecinde yaşanan hak ihlallerini izlemek ve belgelemek amacıyla acil çalışmalar yürüttü. Bu rapor, söz konusu çalışmalara dayanarak, bu bağlamda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının karşılaştığı özgün zorlukları ve özel ihtiyaçları incelemektedir. Bu STK'ların bazıları, acil destek sağlayan gönüllülük temelli girişimler olarak depremden hemen sonra kuruldu. Kurumsallaşma, akut kriz aşamasında bir öncelik olmasa da, bu kuruluşlar, kriz sırasında farklı ihtiyaçlara yanıt vererek

[7] <https://kaosgldernegi.org/images/library/LGBTİ-larin-i-nsan-haklari-raporu-2023-1.pdf>

ve destek taleplerini değerlendirerek varlıklarının ne kadar önemli olduğunu ortaya koydular. Ancak, afet bölgesinde hak temelli çalışma yapmak veya insani yardım sağlamak, özellikle LGBTİ+ ve mülteci meseleleriyle ilgili olarak, hem hizmet sağlayıcıları hem de hayatta kalanlar için olağanüstü derecede zorlayıcı oldu.

Depreme verilen yanıt, kapsayıcı, toplum temelli ve işbirlikçi çabaların, kriz durumlarında LGBTİ+ların karşılaştığı özgün zorlukları etkili bir şekilde nasıl ele aldıklarını gösterdi. Bu girişimler, yerel bilgi, kesişimsel yaklaşımlar ve tabandan gelen kuruluşlarla daha büyük organizasyonlar arasındaki ortaklıkları kullanarak, insani yardım ve uzun vadeli destek için yenilikçi ve şefkatli stratejiler ortaya koydu.

Kapsamlı Destek ve Koordinasyon: Kuruluşlar, geçici barınma, yiyecek ve hijyen kitleri gibi temel yardımları sağlamak için işbirliği yaptı ve genellikle birden fazla kurumdan kaynakları kullanarak bu yardımları sundular. *"Tahliye işlemleri sağladık ve diğer kuruluşlardan aldığımız aynı yardımlar yoluyla iki ay boyunca barınma, gıda malzemeleri ve hijyen malzemeleri sağladık."*

Kapsayıcı İnsani Yardım Uygulamaları: İnsani yardım çabaları, translar için hormon temini ve güvenli alanlar yaratmak gibi özel ihtiyaçları ele alarak kesişimsel yaklaşımlar benimsedi. *"Depremi ikinci günü, trans kadınlara çadır, hormon ve ilaç gönderdik. Paydaşlar ayrıca planlanan konteyner kentleri LGBTİ+lar için güvenli hale getirmeye de odaklandılar."*

Yerel Kuruluşlarla Koordinasyon: Yerel gruplarla ortaklıkları güçlendirmek, LGBTİ+lar ve mülteciler için desteği artırdı. *"Programları doğrudan kendimiz uygulamak yerine, yerel kuruluşları işbirliği yoluyla güçlendirmeyi ve desteklemeyi önceliklendirdik."*

İyi Uygulama Örneęi Olarak Kaos GL Mülteci Hakları Programı: Kaos GL proaktif şekilde kişilere ulaştı ve ihtiyaçlarını tespit ederek kişileri UNHCR gibi kaynaklara yönlendirdi ve aynı zamanda hukuki ve psikososyal danışmanlık sağladı. *"Veri tabanımızı ve kar topu tekniğini kullanarak etkilenen bölgelerdeki LGBTİ+larla iletişime geçtik, ihtiyaçlarını belgeleyerek UNHCR'a bildirdik."*

Travma Bilinçli Destek: Hayatta kalanların yaşadığı travmanın farkında olan kuruluşlar, uyum sağlamalarına yardımcı olmak ve potansiyel sorunları ele almak için sürekli destek sundular. *"Yer değiştiren kişiler geldiğinde, onları kendi başlarına bırakmadık. Travma yaşamışlardı ve yeni ortamlarına alışık değildiler, bu yüzden onlara eşlik etmek gerekiyordu."*

İşbirlikçi ve Proaktif Aksiyon: Lubunya Deprem Dayanışması gibi taban hareketleri, kaynak yönetimi ve topluluk eylemi aracılığıyla etkili kriz yanıtlarına örnek oluşturdu. *"Önceden bu yönde herhangi bir deneyimi olmayan bağımsız lubunyalar bir araya geldi ve hatta köklü kuruluşların bile zorlanabileceği kaynakları ve süreçleri başarıyla yönetti."*

Bu rapor, hem eksiklikleri hem de başarıları yansıtarak, Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında LGBTİ+ların ve mültecilerin insani yardım sistemlerine erişimde karşılaştıkları engelleri ve bu engellerin yapısal nedenlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Kaos GL, çok yönlü çalışmalarına ve kesişimsel yaklaşıma dayalı hak temelli bir analizle, LGBTİ+lar ve mültecilerin karşılaştığı ayrımcılık, dışlanma ve yoksullukla birlikte insani yardım süreçlerindeki eksiklikleri incelemektedir.

Bulgular, ulusal ve uluslararası düzeydeki karar alıcılar ve sivil toplum kuruluşları için farkındalık yaratmayı ve politika geliştirilmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Metodoloji

Depremi takip eden kriz döneminde LGBTİ+'ların ve mülteci LGBTİ+'ların yaşadığı zorlukları, bu gruplara yönelik hizmet sunumundaki eksiklikleri ve ihtiyaçları anlamak amacıyla 25 sivil toplum kuruluşu (STK) temsilcisiyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya katılan kuruluşlar, odakları ve deneyimleri bakımından çeşitlilik göstermektedir. Bazı kuruluşlar özellikle mülteci hakları üzerine çalışırken, bazıları mültecilerle ilgili daha geniş bir odağa sahip olup, LGBTİ+ mültecilerin özel ihtiyaçlarını ele alma konusunda ya çok az deneyime sahiptir ya da hiç deneyime sahip değildir. Bazı kurumlar, LGBTİ+ mültecileri desteklemek için kapsayıcı politikalar veya uygulamalar henüz geliştirilmemişken, bazı kuruluşlar, önceki deneyimlerine dayanarak LGBTİ+ mültecileri aktif bir şekilde içeren ve destekleyen politikalar ve programlar uygulamaktadır. Bu nedenle, raporda görüşülen kuruluşların çeşitliliğini ve LGBTİ+ mültecilere yönelik hassasiyet ve deneyim seviyelerindeki farklılıkları yansıtmak amacıyla "LGBTİ+ ve mülteciler" şemsiye terimi kullanılmıştır.

Bu çalışma, depremden önemli bir süre sonra, Eylül-Aralık 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Ancak, depremden etkilenen bölgelerde devam eden karşılanmamış ihtiyaçlar, felaketin hem bireyler hem de organizasyonlar üzerindeki süregelen etkisini göstermektedir. Temel hizmetlerin birçoğu hâlâ yetersizdir ve iş birliği ile kapsayıcı yaklaşımlara duyulan ihtiyaç devam etmektedir. STK'lar ve temsilcileriyle hızlı bir şekilde iletişim kurulabilmesi, hem iş birliğine olan talebi hem de bu organizasyonların LGBTİ+ ve mülteci meseleleri üzerinde çalışma istekliliğini, karşılaştıkları zorluklara rağmen, ortaya koymaktadır.

Görüşmeciler, açık ve dürüst katkılarda bulunabilmek için anonimlik talep etmiştir. Bu durum, özellikle deprem bölgesinde LGBTİ+ ve mülteci hakları gibi kesişen alanlarda çalışmanın zorluklarını ve bu alanlarda devam eden hassasiyetleri ve riskleri yansıtmaktadır.

Türkiye'nin 13 şehrinde (Kahramanmaraş, Hatay, Gaziantep, Adıyaman, Malatya, Kilis, Şanlıurfa, Adana, Osmaniye, Diyarbakır, Elazığ, Mersin, Ankara) faaliyet gösteren yerel ve uluslararası STK'lar ile yapılan odak grup tartışmaları ve kilit bilgi görüşmeleri (Key Informant Interviews - KIIs) ile gerçekleştirilen yüz yüze veya çevrim içi görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilerek bir rapor hazırlanmıştır.

Yaptığımız çalışma sırasında:

- KII ve odak grup tartışmalarının sorularını, görüşülen STK'ların kurumsal yapısını ve politikalarını anlamak amacıyla tasarladık.
- STK temsilcileri ve aktivistlerle Ankara, Mersin ve Hatay'da üç odak grup tartışması düzenledik.
- Ankara: Ankara'daki LGBTİ+ aktivistleri ve örgütleri, Ankara LGBTİ+ Deprem Dayanışması'nı oluşturdu. Bu dayanışma grubu, hem deprem bölgesindeki LGBTİ+ kişiler hem de deprem bölgesinden Ankara'ya gelenler için bir destek modeli geliştirdiği için odak grup tartışmalarından birini Ankara'da gerçekleştirdik.
- Mersin: Mersin'i, deprem bölgesine yakınlığı ve Mersin'deki LGBTİ+ derneğinin depremden etkilenen LGBTİ+ kişilere etkin destek sağlaması nedeniyle odak grup tartışmaları için seçtik.
- Hatay: Deprem bölgesinde en büyük yıkımın yaşandığı şehirlerden biri olduğu için üçüncü odak grup tartışmasını Hatay'da gerçekleştirdik.
- LGBTİ+ hakları, mülteci hakları ve kadın hakları alanında çalışan ve insani yardım faaliyetlerinde doğrudan yer alan toplam yirmi beş STK ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirdik.

LGBTİ+ ve mülteci hakları kesişiminde çalışan STK'ların karşılaştığı zorlukların tespit edilmesi, çalışmalarının sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Bu süreç, insani yardım ve hak temelli faaliyetlerin daha kapsayıcı hale gelmesini sağlar. Bu rapor, bu konulara ışık tutmayı, temel problemleri ve ihtiyaçları vurgulamayı, daha kapsayıcı hizmet sunumu ve politika geliştirme süreçlerini desteklemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma Analizi ve Bulgular

STÖ Yapıları ve Politikaları

Odak grup tartışmaları ve kilit bilgi görüşmeleri (Kİİs) sırasında, katılımcılara temsil ettikleri kuruluşun LGBTİ+ ve mülteci hakları ile eşitliği konusunda özel bir politikası olup olmadığını ve karar alırken hangi kriterleri dikkate aldıklarını sorduk. Görüşme sonuçları şu bulguları ortaya koydu:

- Hak temelli STK'lar veya insani yardım alanında çalışan STK'lar, LGBTİ+larla çalışma konusunda özel bir politika geliştirmemiştir.
- LGBTİ+ örgütlerinin mülteci LGBTİ+ kişilerle çalışma konusunda sınırlı deneyimi bulunmaktadır. Bu anlamda, Kaos GL Derneği, Mülteci Hakları Programı aracılığıyla onlarla doğrudan çalışan tek sivil toplum kuruluşudur.
- STK'lar, operasyonlarında toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini güçlendirmek için kadın örgütleriyle iş birliğine öncelik vermektedir. Birçok örgütün açık bir şekilde LGBTİ+ kapsayıcı politikaları olmamasına rağmen, genel ayrımcılık karşıtı politikaları genellikle LGBTİ+ları içermektedir. Doğrudan LGBTİ+larla veya mülteci LGBTİ+ kişilerle çalışmayan örgütler için, başvuru sahiplerini bu tür destek sağlayan diğer sivil toplum kuruluşlarına yönlendirmek yaygın bir uygulamadır. Genellikle “yönlendirme politikası” olarak adlandırılan bu uygulama, sosyal hizmet desteği sağlayan STK'lar arasında yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu yönlendirme mekanizmaları aracılığıyla, örgütler LGBTİ+ kişileri yerel LGBTİ+ derneklerine veya uygun derneklerin bulunmadığı durumlarda faaliyet gösteren bir LGBTİ+ örgütü bulunan en yakın şehre bağlamayı hedeflemektedir.

“O yüzden şehirde tabi ki varlar ve tabi ki ihtiyaçları var. Şu anda belki kendi görünürlüklerini sürdürmekte ve kendilerini koruma altına almakta büyük sıkıntılar yaşıyorlar. Çünkü konteyner kent dediğimiz yer aslında sekiz metre kare bir yer ve orada bir aile yaşıyor. Kapalı kimlikli ya da kimliğini saklamak isteyen bir LGBTİ+ gencin bu şehirde çıkıp konuşabileceği ya da bir süre rahatlayabileceği bir alan da yok. Bir de ekonomik kriz durumun kendisini kötüleştiriyor. Ulaşım pahalı ve onun haricinde ulaşım zaten sizi bir yerden bir yere götürmüyor. Bu zorluklar kişilerin çocuk hakları, yaşlı hakları ve temel hizmetler gibi hizmetlere erişmesini engelliyor. Bu hizmetleri konteyner kentin içinde verememek ya da şehrin herhangi bir bölgesinde de gerçekleştiremiyor olmak gerçekten acı bir durum.”

[8] <https://kaosgldernegi.org/en/programs/refugee-rights-program>

- STK'lar doğrudan LGBTİ+ ve/veya mülteci kapsayıcılığına ilişkin kurumsal politikalara sahip olmasa da geçmiş deneyimlerine ve iç dinamiklerine dayanarak bu topluluklar için güvenli alanlar sunabileceklerini belirten örgütler bulunmaktadır. Bu bulgu, LGBTİ+ örgütleri tarafından düzenlenen kapasite geliştirme etkinliklerinin, sivil toplum kuruluşlarının kapsayıcılığını olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu tür deneyimlerin, resmi yazılı politikaların yokluğuna rağmen, LGBTİ+ kişilerin nispeten güvende ve değerli hissettikleri ortamları teşvik ettiği görülmektedir.

Örneğin, bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

“Biz böyle feminist literatürle, LGBTİ+ hareketle birlikte zaten sürekli yol arkadaşlığı yapmış insanlarız. Bunlar bizim için en önemli değerlerden biri. Ama dersin ki bununla ilgili LGBTİ+ politika belgesi var mıdır? Yok. Ama bütün ilçelerde LGBTİ+'ların güvenli olarak görebilecekleri mekân ve ilişki kurabilecekleri bir yerel örgütüz.”

Benzer şekilde, bir başka katılımcı, kuruluşlarındaki gayri resmi uygulamalar ve daha önce düzenlenen eğitim oturumları hakkında şu şekilde düşündüklerini ifade etmiştir:

“Benim gözlemlediğim bir politika yok ama bunun hakkında eğitimler düzenlendi. Bu konuda terminolojiye daha hakim olunabilmesi açısından da düzenlendi. Bu eğitim yanılmıyorsa daha çok toplumsal cinsiyet hakkında bilgilendirme özelindeydi. Ne kadar yeterli olmuştur çok emin değilim. Yazılı bir politika olmasa da çalışma ortamı açısından kendimi rahat hissettiğim bir yer olduğunu söyleyebilirim. Bu konuda dikkat edildiğini de gözlemledim. Bizlerle paylaşılan, dikkat edilmesi gereken politikalarımızda özel olarak LGBTİ +'lara değinildiğini hatırlamıyorum.”

Bu alıntılar, kurumsallaşmış resmi politikaların eksikliğini vurgulamakla birlikte, feministlerle ve LGBTİ+ hareketiyle temas etmenin, STK'lar içinde belli bir düzeyde kapsayıcılığı teşvik ettiğini göstermektedir.

Bir katılımcı, süpervizyonun çalışmalarındaki önemini şu şekilde ifade etmiştir:

“Deprem bölgesinde en azından benim kendi direkt çalıştığım sahalarda bu böyle sık rastladığım bir durum değil. LGBTİ+ danışanlarla çok fazla karşılaşmadım. Birkaç kişiyle sadece karşılaştığım oldu.

Onun haricinde de daha başka sahalarda böyle bir konu hakkında örneğin, LGBTİ+ bir danışanla karşılaştığında birisi eğer ki kendi nasıl yaklaşacağından emin değilse kişi mutlaka hocalardan bir süpervizyon desteği alıyor ve bence bu önemli. Zaten buradaki hocalarımız da psikiyatristler. Onlardan da süpervizyon desteği alıyor olmamızın bize çok büyük bir artısı oluyor.”

Bu bakış açısı, sahada çalışanlar için erişilebilir süpervizyon mekanizmalarına sahip olmanın değerini vurgulamaktadır. Bu mekanizmalar, yalnızca çalışanların LGBTİ+ konularındaki anlayışını geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda danışanları için daha kapsayıcı ve destekleyici bir ortam oluşturulmasına da katkıda bulunur.

- STK’lar, LGBTİ+’lar veya LGBTİ+ mültecilerle doğrudan çalışmasalar bile, yönlendirme için mevcut hizmetler ve kaynaklar hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarında bu danışanlarla daha etkili iletişim kurabilirler. Araştırma, Türkiye’deki STK’ların yerel ve mülteci LGBTİ+ kişilerle çalışma konusunda genellikle sınırlı deneyime sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu deneyim eksikliği, danışanlarla etkili ilişkiler kurma ve onların spesifik ihtiyaçlarını karşılama konusunda zorluklar yaratmaktadır. Bu alanda çalışmayı hedefleyen kuruluşların iki temel alanda desteğe ihtiyacı vardır: danışanlarla açık ve kapsayıcı bir iletişim kurmak ve danışanlarını ek destek için yönlendirebilecekleri dış kaynaklar veya hizmetler hakkında bilgi sahibi olmak.

Bu bulgu, STK’lara bu ilişkileri yönetme konusunda bilgi ve güven kazandıracak eğitim ve kapasite geliştirme fırsatlarının sağlanmasının önemini vurgulamaktadır. Bu tür fırsatlar, daha kapsayıcı ve etkili bir hizmet sunumu çerçevesine katkı sağlamaktadır.

- Katılımcıların vurguladığı bir diğer konu, deprem sonrası sosyal yaşam olanaklarının yetersizliğinin, bölgedeki mültecilerin ve LGBTİ+ kişilerin görünürlüğünü önemli ölçüde etkilemesiydi. Bu görünmezlik, onların kentin sunduğu olanaklardan yararlanmalarını veya genellikle sosyal etkileşimler yoluyla haberdar olunan STK hizmetlerine erişimlerini de engellemiştir. Sonuç olarak, STK’ların hizmetlere erişimi sağlama amacıyla mekanizmalara ve politikalara sahip olsalar bile, deprem bölgesindeki yapısal ve bağlamsal zorluklar, bu politikaların etkili bir şekilde uygulanmasında engeller oluşturmaktadır.

Bir katılımcı, bu zorlukla ilgili görüşünü şu şekilde paylaşmıştır:

“Bütün hizmetlerden herkes faydalanabiliyor. Onunla ilgili güncel karar almaya gerek yok. Tüm ekip aynı şekilde bununla ilgili bilgilendiriliyor. Düzenli olarak biz zaten süpervizyon görüşmeleri yapıyoruz. Burada LGBTİ+’larla nasıl görüşecek, mültecilerle nasıl görüşülecek, kimin hangi özel ihtiyaçları olabilir, hangi hizmetleri sağlayabiliriz konusunda, dolayısıyla kağıt üstünde yine hiçbir engel yokmuş gibi bir akış var. Bence asıl zorluklar karşılaştıktan sonra başlıyor. Bir şekilde LGBTİ+ bir danışanımız olduktan sonra ne kadar hizmet verebileceğiz, savunuculuğunu nereye kadar yapabileceğiz ya da yapacak mıyız, yapmayacak mıyız gibi sorular buralarda başlıyor.”

Bu alıntı, kâğıt üzerinde kapsayıcı politikalara veya süreçlere sahip olma ile bunları sahada uygularken karşılaşılan pratik zorluklar arasındaki boşluğu vurgulamaktadır. Sınırlı sosyal yaşam olanakları ve görünürlük engelleri gibi bağlamsal sınırlamalar, bu zorlukları daha da artırmakta ve etkili savunuculuk ve hizmet sunumunu zorlaştırmaktadır.

- Uluslararası kuruluşlar tarafından desteklenen STK’ların LGBTİ+ mültecilere sunduğu destek mekanizmalarına erişim, deprem bölgesinde hayati bir rol oynamaktadır. Ancak, LGBTİ+ örgütleriyle çalışma deneyimine sahip feminist örgütlerden katılımcılar, mültecilerin ve LGBTİ+’ların sorunlarının bu alanda sıklıkla görünmez hale geldiğini vurgulamışlardır. Bu görünmezliği iki temel faktöre bağlamışlardır: Birincisi, LGBTİ+ alanında çalıştığı bilinen yerel kuruluşların karşı karşıya kaldığı toplumsal baskılar; ikincisi ise LGBTİ+ konularının açıkça ele alınmasının diğer danışanların hizmetlere erişimini olumsuz etkileyebileceği endişesi.

Bir katılımcı, bu zorluğa ilişkin görüşlerini şu şekilde detaylandırmıştır:

“Afetten toplumların nasıl etkilendiği de toplumsal cinsiyet perspektifi üzerinden bizim için önemli bir bakış açıydı. Zaten toplumsal cinsiyet ayrımcılığı üzerinden şekillenen toplumda afet anında bu açılardan ayrımcılığın, sömürünün, şiddetin nasıl daha da katmerlendiği ve bunun afet anında nasıl tezahür ettiği üzerine politik bir perspektif kurmuştuk. Temel bir özneydi bizim için LGBTİ+’lar. Afeti nasıl yaşadıkları, afet sonrasındaki müdahale ve yeniden inşa süreçlerinde nasıl görünmez kaldıklarını biliyorduk. Bu bizim temel politik bir sözümüz olsa dahi temas alanlarında çalışırken çok kısıtlı temas kurabildik LGBTİ+’larla. Lubunya Deprem Dayanışması ile de esas olarak burada ilişkilendik. Çünkü Adıyaman’da bu ilişkilendirme sonrasında Queer Adıyaman topluluğunun kurulmasına da ilerleyen bir süreç oldu.”

Bu ifade, LGBTİ+ konularını ele alma konusundaki kurumsal taahhütlere rağmen, toplumsal damgalanma ve diğer danışanların hizmetlere erişimiyle ilgili endişelerin bir araya gelmesinin, LGBTİ+'ların yerel bağlamlardaki görünürlüğü ve kapsayıcılığını sıklıkla sınırladığını vurgulamaktadır. Bu engeller, yalnızca doğrudan destek çabalarını zorlaştırmakla kalmaz, aynı zamanda savunuculuk ve ayrımcılıkla mücadele alanında daha geniş zorluklar yaratır.

Eğitim, Farkındalık, Hizmet Sunumu ve Destek

Görüşmeler esnasında katılımcılara temsil ettikleri organizasyonun içerisinde LGBTİ+ hakları veya mülteci hakları konusunda herhangi bir eğitim alıp almadıkları sorulmuştur. LGBTİ+'larla ve mültecilerle çalışırken dikkat edilmesi gereken hassasiyetler konusunda organizasyonun bir rehberine sahip olup olmadığı da bu başlık altındaki diğer soruydu.

Katılımcıların geri bildirimleri, kriz dönemlerinde LGBTİ+'ların ve mültecilerin genellikle göz ardı edildiğini ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin önceliklendirilmediğini ortaya koydu. Sonuç olarak, toplumsal cinsiyet eşitliği gözetilerek tasarlanmış herhangi bir özel hizmet veya proje tespit edilememiştir. Bu durum, özellikle depremler gibi krizler sırasında, kadınların ve LGBTİ+'lar için hizmetlere eşit şekilde erişememesine yol açmıştır. Birçok kuruluş kapsayıcı olmayı amaçlasa da, yaklaşımları genellikle mevcut LGBTİ+ kuruluşlarına yönlendirme ile sınırlıdır. Bir katılımcının belirttiği gibi, "Zaman zaman danışmanlık için başvuranlar oldu. Çoğunlukla yönlendirme yapıldı çünkü bu konuda deneyimimiz yetersizdi."

Uluslararası partnerleri tarafından belirlenen çeşitlilik ve kapsayıcılık çerçeveleri sayesinde uluslararası kurumlar tarafından desteklenen mülteci hakları kuruluşlarının daha yapılandırılmış politikalara ve hizmetlere sahip olduğu gözlemlenmiştir. Buna karşılık, yerel kuruluşlar genellikle sınırlı kaynaklar ve kırılgan grupların ihtiyaçlarını karşılamak için kurumsal mekanizmaların yokluğuyla mücadele etmektedir.

Sosyal medya, LGBTİ+'ların bilgiyi ve ilk desteği gizlice erişebileceği hayati bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, sosyal medyada LGBTİ+ kapsayıcı politikaların görünürlüğüne güveni ve erişilebilirliği önemli ölçüde artırdığını vurgulamıştır. Ancak, bu tür politikalar hakkında proaktif iletişimin eksikliği, ihtiyaç duyanların mevcut ayrımcılık karşıtı kurumlardan habersiz kalmasına yol açmaktadır.

Bir katılımcı, bu dinamiği şu şekilde açıklamıştır:

"Bu (LGBTİ+) gruplardan insanlar, genellikle bu kuruluşların LGBTİ+ların ihtiyaçlarını tam olarak kapsamadığını ya da ele almadığını düşündükleri için yüz yüze danışmanlık almaktan kaçınıyorlar."

Son olarak, Diyarbakır, Mersin ve Ankara gibi şehirlerdeki LGBTİ+ örgütleri, yerel sivil toplum kuruluşları için kaynak kurumlar olarak kritik bir rol oynamaktadır. Uzmanlıkları, bilgi ve uygulama eksikliklerini gidermeye yardımcı olmakta, tüm kırılgan gruplar için eşit ve kapsayıcı hizmet sunumunu sağlamak amacıyla işbirliği ve kapasite geliştirme çalışmalarının önemini vurgulamaktadır.

İşbirlikleri ve Ortaklıklar

Araştırma kapsamında, örgütlere uluslararası düzeyde LGBTİ+ hakları ve mülteci hakları konusunda hangi işbirliklerini yaptıkları, bu işbirliklerinin etkileri ve gelecek planları sorulmuştur.

Topladığımız yanıtlar doğrultusunda, STK'ların LGBTİ+lar ve mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla uluslararası insani yardım kuruluşlarıyla etkili işbirliği ve ortaklıklar kurmada önemli zorluklarla karşılaştığı söylenebilir. Bazı işbirlikleri mevcut olsa da, özellikle yerel ve bölgesel düzeyde koordinasyon eksiklikleri dikkat çekmektedir. Bir uluslararası kuruluş çalışanı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir, *"BM ve diğer uluslararası kuruluşlar yönetim düzeyinde işbirliği yapıyor, ancak bu işbirliği sahaya, bölgesel veya yerel düzeye pek yansımıyor."* Bölgesel toplantılar aracılığıyla koordinasyonu geliştirme çabaları genellikle sınırlı sonuçlar doğurmuştur. Özellikle, LGBTİ+ veya mülteci odaklı STK'ların bulunmadığı şehirlerdeki yerel kuruluşlar, yeterli destek sağlamada zorluklarla karşılaşmaktadır. Birçok kuruluş, bu kişileri diğer şehirlerdeki organizasyonlara yönlendirmektedir, ancak bu yaklaşım, özellikle LGBTİ+ kuruluşlarıyla olan bağlantılarını açıkça paylaşamadıkları durumlarda zorluklar yaratmaktadır.

Katılımcılar, kaynak boşluklarını ele almak ve koordinasyonu geliştirmek için yerel kuruluşlar ile ulusal düzeydeki aktörler arasındaki bağlantıların güçlendirilmesinin önemini vurgulamıştır. Düzenli ulusal toplantılar ve odak grup tartışmaları, kuruluşların bilgi alışverişinde bulunması ve bağlantılar geliştirmesi için kritik fırsatlar olarak görülmektedir. Kamu kurumlarının, LGBTİ+ meselelerinin dolaylı olarak dahil olduğu daha geniş eğitim oturumlarına katılımı da diyalog başlatmak için değerli bir yol olarak görülmektedir.

Mersin'deki Muamma LGBTİ+ Derneği gibi yerel kuruluşlar, kriz dönemlerinde ötekileştirilmiş toplulukların özel ihtiyaçlarını karşılamada kritik bir rol oynamaktadır ve genellikle olağanüstü bir uyum sağlama ve kaynak bulma becerisi sergilemektedirler. Örneğin, yıkıcı depremin ardından, Muamma LGBTİ+ Derneği, LGBTİ+lara geçici barınma sağlayarak ve başlangıçta diğer gruplar için tahsis edilmiş kaynakları LGBTİ+ların ihtiyaçları için yönlendirerek proaktif adımlar atmıştır.

Bu noktada bir katılımcı şunları paylaşmıştır:

"Türkiye'nin diğer şehirlerinden (Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman) LGBTİ+ları Mersin'e taşıdık. Burada bir, iki ay boyunca geçici olarak kaldılar. Hijyen kitleri talep ettik. Aslında, bunları cis heteroseksüel kadınlar için düşünmüşlerdi, ancak biz bunları kaynak haline getirip, LGBTİ+lar için erişilebilir kıldık."

Bu örnek, yerel kuruluşların sınırlı kaynaklarla bile acil durumlara hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verme potansiyelini gözler önüne sergilemektedir. Yerel bilgi ve topluluk güvenini kullanarak, genel insani yardımları, LGBTİ+lar gibi kırılgan gruplar için kapsayıcılığı ve eşitliği sağlamak adına kanalize edebilmekteler. Ancak, bu durum aynı zamanda daha güçlü bir koordinasyon ve ulusal ve uluslararası paydaşlardan daha fazla destek ihtiyacını da beraberinde getirmektedir. Uluslararası kuruluşlar, finansman, kapasite geliştirme ve teknik uzmanlık sağlayarak bu tür yerel girişimlerin etkisini artırabilir. İşbirliği çabaları, kriz ortamlarında LGBTİ+ topluluklarının karşılaştığı özgün zorlukları tanıyan çerçeveler oluşturmayı ve bu ihtiyaçları daha geniş yanıt mekanizmalarına entegre etmeyi hedeflemelidir.

Veri ve İzleme

Bir başka sorumuz ise, LGBTİ+ kişiler ve mültecilerin ihtiyaçlarını belirlemek için bir yöntemleri olup olmadığını ve hizmet alıcıların sağlanan hizmetleri değerlendirebilecekleri bir mekanizma olup olmadığını.

Çoğu kuruluşun, faydalanıcıların şikayet veya önerilerini toplamak için resmi bir geri bildirim sistemi bulunmamaktadır. Bunun yerine, sorunlar ortaya çıktığında, her durumu kendi başına ele alıp müdahale etmektedirler. Bu reaktif yaklaşım, belirli zorlukları ele almakta yeterli olsa da, kurumun sürekli gelişimi ya da faydalanıcıların hizmet değerlendirmesi yapması için gereken yapıyı eksik bırakmaktadır.

Kaos GL ve HEVİ gibi, doğrudan LGBTİ+ mültecilerle çalışan kuruluşlar, STK'lar için hizmet sunumunu iyileştirmeye yönelik süpervizyon çalışmaları aracılığıyla hedeflenmiş destek sağlamaktadır. Ancak, bu süpervizyon daha çok kuruluşları yönlendirmeye odaklanmış olup, faydalanıcılar için geri bildirim mekanizmaları yaratmaya yönelik değildir.

Bir katılımcının belirttiği gibi,

"Bizim izleme ve değerlendirme sistemimiz henüz kurulmadı; yapılandırılma aşamasında." Çoğu kuruluştaki veri analizi, genellikle proje odaklı olmakta, bu da ilerlemenin izlenmesini veya kişiye özel destek sağlamayı sınırlamaktadır.

Bunlara ek olarak, şu anda hiçbir STK, deprem, mülteci ve LGBTİ+ meselelerinin kesişiminde derinlemesine veri analizi yapmamaktadır. Bu eksikliklere rağmen, temel durum analizleri bile bu kritik alandaki ihtiyaçlara dair farkındalık yaratmaya katkıda bulunmaktadır. Kaos GL Mülteci Hakları Programı, yapılandırılmış veri toplama ve raporlama konusunda bir örnek teşkil etmektedir. Kuruluş, her yıl Türkiye'deki 20'den fazla şehirde yaşayan 300'den fazla LGBTİ+ mülteciye e-mail, telefon, çevrimiçi toplantılar aracılığıyla ve yüz yüze hukuki ve psikososyal danışmanlık sağlamaktadır. Danışmanlık görüşmelerinin içeriği, sayısı, iletişim araçları, kişilerin yaşadıkları iller, kendi beyanlarıyla CYCKCÖ gibi demografik bilgileri içeren veriler kaydedilmektedir. Kaos GL, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve danışmanlık bazında üç aylık ve yıllık niteliksel saha gözlem raporları hazırlamakta ve bulguları alandaki paydaşlarla paylaşmaktadır.

İyileştirme ve Destekler

Katılımcı kuruluşların gelişim ve gelecek planlarını anlamak için, sağladıkları hizmetlere ilişkin iyileştirme planları ve gelecekteki stratejilerinin neler olduğunu sorduk. Cevaplar şu bulguları ortaya koymuştur:

- **Güvenli Alanların Dönüşümü:** Hem mülteciler hem de LGBTİ+lar için güvenli ortamlar yaratmak, tüm faydalanıcılar için fayda sağlamaktadır. Görüşülen kuruluşlar, mekanlarını insan haklarını koruyacak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edecek şekilde yapılandırmanın önemini kabul etmişlerdir. Mekanların güvenli alanlara dönüşümü, sadece ötekileştirilmiş grupların acil ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda diğer tüm toplumlar arasında kapsayıcılık ve güvenin oluşmasına da katkı sağlar.

- **Eğitim Yoluyla Kapasite Geliştirme:** Sivil toplum kuruluşu temsilcileri, LGBTİ+ örgütleri tarafından sunulan farkındalık ve uzmanlık eğitimlerinden önemli ölçüde faydalanmaktadır. Örneğin, Kaos GL Mülteci Programı, mülteci LGBTİ+larla çalışmaya odaklanan ve profesyonellere yönelik uzman düzeyinde eğitimler sunmaktadır. Bu girişimler, pratik becerileri ve anlayışı geliştirmekte ve sektörler arası işbirliği fırsatları yaratmaktadır.

Bir katılımcı şöyle demiştir:

"Bu eğitimler yalnızca bilgimizi artırmakla kalmıyor, aynı zamanda diğer kuruluşlarla bağlantı kurmamızı da sağlıyor, bu da işimizde daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yaklaşım geliştirmemize yardımcı oluyor."

- **Kamu Farkındalık Çabalarının Eksikliği:** STK'lar içinde bazı ilerlemeler olmasına rağmen, daha geniş halk kitlelerine ulaşabilen farkındalık faaliyetlerinin özellikle yerel düzeyde eksik olduğu görülmektedir. Yabancı düşmanlığı ve LGBTİ+fobi gibi sorunlar devam etmekte, bu da mülteci LGBTİ+ların destekten yoksun kalmasına yol açmaktadır. Birçok kuruluş, yerel topluluklarla etkileşim kuracak kaynaklara veya stratejilere sahip değildir ve bu da ayrımcılığı ve sosyal gerilimleri sürdüren bir durum yaratmaktadır.

Bir katılımcı bu zorluğu şu şekilde dile getirmiştir:

"Mülteciler ve LGBTİ+lar, toplumsal sorunların günah keçisi olarak görülüp dışlanıyorlar. Bunu çözmek sadece hizmetleri iyileştirmekle değil, aynı zamanda hizmetlerin erişilebilir ve kapsayıcı olmasını sağlamakla mümkün, hatta siyasi ve sosyal baskılar olsa bile." Bu açıklama, STK'ların dışlanan grupların ihtiyaçlarını tam olarak karşılamalarını engelleyen daha geniş toplumsal ve politik engelleri vurgulamakta ve zorlu bağlamlarda kapsayıcı hizmet sunumunun önemini ortaya koymaktadır.

- **LGBTİ+ Dernekleri için İnsani Yardım Alanının Zorlukları:** LGBTİ+ dernekleri, krizlerin mevcut kırılganlıklarını nasıl artırdığını vurgulamıştır. Depremler sonrasında birçok dernek, deneyimlerinin olmadığı insani yardım sektörüne girmek zorunda kalmıştır. Bu deneyim eksikliği, kaynaklara erişim, koordinasyon ve etkilenen grupların acil ihtiyaçlarını karşılama konusunda zorluklara yol açmıştır.

Bir katılımcı şu gözlemi yapmıştır:

"Depremler, hazırlıklı olmadığımız sorumluluklar almamıza neden oldu. Uluslararası yardım kuruluşları, alanımıza doğrudan destek vermiyor, bu da çalışmalarımızı sürdürmeyi daha da zorlaştırıyor. Hedeflenmiş yardım olmadan, çok sınırlı kaynaklarla baş başa kalıyoruz." Uluslararası desteğin eksikliği, bu kuruluşları daha da zorlayarak uzun vadeli müdahale uygulama yeteneklerini sınırlamaktadır. Mali kısıtlamalar, uzman yetersizliği ve dış destek eksikliği, etkili çalışmaların sürdürülmesi açısından önemli zorluklar yaratmaktadır.

Verilen yanıtlar, kuruluşların hizmetlerini genişletme ihtiyacı ile yapısal engellerle mücadele etme olarak tarifienebilecek çift yönlü baskıları göstermektedir. Mekanları güvenli hale getirmek, kapasite geliştirmek, yerel toplulukları dahil etmek ve sürekli destek sağlamak, etkili ve sürdürülebilir müdahaleler için kritik adımlardır. Ancak, temel politik ve toplumsal gerilimler ele alınmadan, elde edilen ilerlemenin yetersiz kalma riski bulunmaktadır.

Zorluklar, Engeller ve Öğrenilmiş Dersler

6 Şubat depremlerinin ardından LGBTİ+ kişilere ve mültecilere hizmet veren kuruluşların karşılaştığı engelleri anlamak için katılımcılara bu engelleri tanımlamaları istendi. Bir diğer soru ise geçmiş deneyimlerden öğrendikleri derslere odaklanıyordu. Öne çıkan ana noktalar şunlardı: Deprem sonrasında LGBTİ+lara ve mültecilere destek veren kuruluşlar, yetersiz kapsayıcılık politikaları, kamu hizmetlerine erişimdeki engeller, kaynak kısıtlamaları ve yapısal ayrımcılık gibi önemli zorluklarla karşılaşmaktadır.

Kamu Kurumlarına Yapılan Yönlendirmelerde Yaşanan Engeller: LGBTİ+ mülteciler, kesişimsel ayrımcılıkla sıkça karşılaşmakta ve bu da kamu hizmetlerine erişimlerini güvenli olmayan bir hale getirmektedir. Hatay gibi bölgelerdeki kısıtlayıcı politikalar, mülteci LGBTİ+ların yardıma erişimlerini daha da sınırlamaktadır.

Bir katılımcı şu gözlemi yapmıştır:

"En basitinden şu an Hatay'da Valilik geri gönderme politikasını önceliklendirdiği için mülteci çalışmalarına saha izini vermiyor."

Operasyonel Zorluklar ve Kaynak Kısıtlamaları: Kuruluşlar, sınırlı finansman, lojistik zorluklar ve kamu kurumlarıyla tutarsız iletişimle mücadele etmektedir. Donörlerin finansman sağlarken esnek olmayışı da bu zorluğu artırmaktadır, çünkü öncelikler genellikle yerelin ihtiyaçları yerine donörlerin ihtiyaçlarına göre belirlenmektedir.

Bir katılımcı bu duruma ilişkin şu şekilde yorum yapmıştır:

"Donörler desteklerini depreme uyarlama konusunda biraz yavaş hareket ettiler. Akut döneme ilişkin mücbir nedenler oluştuğunda doğal olarak esneklik sağlanmalı idi."

Kesişimsel Ayrımcılık: LGBTİ+ mülteciler, hem yabancı düşmanlığı hem de LGBTİ+fobi şeklinde ikili bir ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, ekonomik kırılganlıklarını derinleştirmekte ve barınma, sağlık hizmetleri ve istihdam gibi temel hizmetlere erişimlerini sınırlamaktadır. Hatay'da, LGBTİ+lar da dahil olmak üzere mültecilere yönelik nefret söylemi ve şiddet rapor edilmiştir.

Bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir: *"Mülteci nüfusunun yoğun olduğu bölgelere yardım gönderme çabaları kasıtlı olarak engellendi."*

Barınma ve Güvenliğe İlişkin Zorluklar: Translar ve diğer LGBTİ+ hayatta kalanlar, kimlikleri nedeniyle ortak barınma alanlarından ve çadır bölgelerinden dışlanmışlardır. Bir katılımcı, İskenderun'da iki transın barınma hakkına erişiminin engellendiği, bu durumun kuruluşları alternatif barınma yerleri aramaya zorladığını aktarmıştır.

Yer Değiştirme Sırasında Ayrımcılık: LGBTİ+ların yeniden yerleşim süreci, seyahat izinleri alma zorlukları ve yeni illerde sınırlı destek ağları gibi birçok zorlukla iç içeydi. Katılımcılar, depremden bu yana zaman geçmiş olmasına rağmen hala devam eden ihtiyaçlara dikkat çekmişlerdir.

Sosyoekonomik Zorluklar: Yoksulluk ve ekonomik istikrarsızlık, özellikle görünürlükleri nedeniyle barınma veya istihdama erişemeyen LGBTİ+ların için durumu daha da kötüleştirdi.

Bir katılımcı bununla ilgili şunu paylaşmıştır:

"Birçok kişi, özellikle ortak alanlarda cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle şiddete maruz kaldı."

Bu bulgular, afet bağlamlarında LGBTİ+ların ve mültecilerin özgün kırılganlıklarını ele almak için kapsayıcı politikalara, koordinasyonun arttırılmasına ve kaynak tahsisine olan kritik ihtiyacı vurgulamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Çalışma sırasında elde edilen bulgular, LGBTİ+'ların ve mültecilerin özellikle deprem gibi kriz durumlarında derinleşen insan hakları ihlallerine maruz kaldığını göstermektedir. LGBTİ+'lara ve mültecilere yönelik dışlama ve nefret söylemi devam etmektedir. Bu durum, mültecilerin ve LGBTİ+ kişilerin desteklere erişimini engellemektedir.

Çalışmamız, sivil toplum kuruluşlarının LGBTİ+'lara ve mültecilere sağladığı desteğin kapsayıcılık açısından sınırlamaları olduğunu göstermektedir. Kamu desteğine erişim ise neredeyse mümkün olmamaktadır.

Çalışmamızı tamamlarken aşağıdaki sorun alanlarını vurgulamak isteriz:

- **Güvenli alan eksikliği:** Afet sonrasında, LGBTİ+'lar ve mülteciler barınma ve temel ihtiyaçlara erişimde ciddi zorluklar yaşamıştır. Mülteciler ve LGBTİ+ kişiler, ayrımcılık ve şiddetten korunabilecekleri alanlara erişememiştir.
- **Sivil toplum kapasitesi:** Hem LGBTİ+'larla hem de mültecilerle çalışma deneyimine sahip STK'lar, özellikle kriz durumlarında hizmet sunumunda zorluklar yaşamıştır. Eğitim, kaynaklara erişim ve süpervizyon yazılımlarının geliştirilmesi bu sorunların giderilmesinde hayati bir rol oynamaktadır.
- **Dayanışma ve işbirliği:** Yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde çalışan kuruluşlar, daha etkili işbirliği ve koordinasyon kurmuştur. Özellikle kriz durumlarında bilgi paylaşımının sistematik hale getirilmesi gerekmektedir. Ulusal düzeyde çalışan STK'ların yerel işbirliğini artıran stratejiler geliştirmesi çok önemlidir. Kamusal baskının LGBTİ+ örgütlerinin çalışmalarını zorlaştırdığı bir bağlamda, yerel kuruluşlarla ortaklıkların kurulması, LGBTİ+ kişilerin ve mültecilerin temel hizmetlere erişimini önemli ölçüde güçlendirmektedir. Ayrıca, yerel kuruluşlar, etkilenen nüfusların ihtiyaçlarına göre çalışma alanlarını genişletme esnekliğine ve uyum kabiliyetine sahiptir. Bu işbirliklerinin güçlendirilmesi, özellikle kriz ortamlarında LGBTİ+ kişilerin ve mültecilerin ihtiyaçlarına daha kapsayıcı ve etkili bir yaklaşım sağlayabilir.

- **Kesişimsellik farkındalığı:** LGBTİ+'ların ve mültecilerin maruz kaldığı ayrımcılığın kesişimsel unsurları ve kimliklerin neden olduğu derinleşen ayrımcılığın, bu gruplarla çalışan aktörlerin politikalarına yansıtılması gerekmektedir.

Sonuç olarak, hem LGBTİ+'lar hem de mülteciler için afet bölgesinde insan haklarına duyarlı, kapsayıcı ve etkili bir hizmet sunumunun sağlanabilmesi için sivil toplum hizmetlerinin kurumsal kapasitelerini ortaya koyması, politika geliştirme modüllerinde özne olarak yer alması ve dayanıklı ağlar inşa etme sorumluluğunu üstlenmesi gerekmektedir.

LGBTİ+ Örgütleri için Öneriler:

İşbirliği Anlaşmalarını Güçlendirin: Roller, sorumlulukları ve işbirliği hedeflerini açıkça tanımlayan Mutabakat Zabitleri (MoU'lar) yoluyla insani yardım kuruluşlarıyla ortaklıklar resmileştirin. Kurumsal hafıza ve dayanıklılığı artırmak için acil kriz durumlarının ötesinde uzun vadeli işbirliği hükümlerini dahil edin.

Ortak Eğitim Programları Düzenleyin: LGBTİ+ kapsayıcı afet müdahalesine odaklanan kapasite geliştirme oturumları tasarlamak ve sunmak için insani yardım kuruluşlarıyla işbirliği yapın. Bu eğitimlerin, kriz ortamlarına özgü vaka incelemelerini ve pratik araçları (örneğin, LGBTİ+ bireyler için güvenli barınak tasarımı, kesişimsel ayrımcılık senaryoları) içermesini sağlayın.

Birleşik Acil Durum Ağı Kurun: LGBTİ+ ve insani yardım kuruluşlarının yanı sıra yerel hükümet temsilcileri ve kamu hizmeti sağlayıcılarını da içeren, açık iletişim hatlarına ve sorumluluk tanımlarına sahip çok sektörlü bir acil durum müdahale ağı oluşturun.

LGBTİ+ Acil Durum Protokolleri Geliştirin: Kriz sırasında LGBTİ+ bireylerin özel ihtiyaçlarını ele alan kapsamlı rehberler oluşturmak için insani yardım aktörleriyle işbirliği yapın. Güvenli yönlendirmeler, toplumsal cinsiyete duyarlı barınak uygulamaları ve şiddet veya ayrımcılığa müdahaleyi içeren yönergeler hazırlayın.

İnsani Yardım Sivil Toplum Örgütlerinin Yöneticileri için Öneriler:

Stratejik Ortaklıklar Kurun: Kriz zamanlarında kapsayıcı hizmetlerin sağlanmasını garanti altına almak için LGBTİ+ örgütleriyle Mutabakat Zabıtları (MoU'lar) imzalayın. Bu ortaklıklar, LGBTİ+lar ve mültecilerin karşılaştığı kesişimsel ayrımcılığı ele almak için ortak sorumlulukları ve stratejileri tanımlamalıdır.

LGBTİ+ Konularını Temel Politikalara Entegre Edin: Örgütsel politikaları, LGBTİ+ kapsayıcı insani yardım ilkelerini yansıtacak şekilde güncelleyin. Tüm personelin bu ilkeler konusunda eğitim almasını ve bu ilkelerin afet müdahalesindeki önemini anlamalarını sağlayın.

Fon Tahsislerini Savunun: LGBTİ+ örgütleriyle işbirliğini önceliklendiren hibeler alın ve özellikle LGBTİ+ kapsayıcı afet yardım projeleri için kaynaklar ayırın. Bağışçıların kriz dönemlerinde etkilenen nüfusların değişen ihtiyaçlarını karşılamak için fon kriterlerini esnetmeleri için savunuculuk yapın.

Bilgi Aktarım Programlarını Destekleyin: Kaynak mobilizasyonu, tedarik zinciri yönetimi ve barınak planlaması gibi insani lojistik konularında LGBTİ+ örgütlerine teknik destek sağlayın. Deneyimli insani yardım aktörleri ile LGBTİ+ örgütleri arasında mentorluk programları düzenleyerek afet müdahale kapasitesini artırın.

İnsani Yardım Sivil Toplum Örgütlerinin Saha Personeli için Öneriler:

LGBTİ+ Dahil Etme Eğitimlerine Katılım Sağlayın: Acil durumlarda LGBTİ+ların özel ihtiyaçlarına odaklanan düzenli duyarlılık eğitim programlarına katılın. Eğitimler, pratik vaka çalışmaları, güvenli yönlendirme uygulamaları ve krizler sırasında gözlemlenen kesişimsel ayrımcılık senaryolarını içermelidir. Bu oturumların zorunlu hale getirilmesi ve genel afet müdahale eğitim modüllerine entegre edilmesi sağlanmalıdır.

Yönlendirme Sistemi Kurun: LGBTİ+ları, özel ihtiyaçlarını ele alan uzmanlaşmış örgütlerle buluşturmak için yapılandırılmış, güvenli ve gizli bir yönlendirme sistemi geliştirin ve sürdürün. Bu sistem, özellikle şiddet veya ayrımcılık içeren vakalarda yönlendirmelerin başarısını sağlamak için açık bir takip sürecini de içermelidir.

Kaynak Dağıtımında Eşitliği Sağlayın: İnsani yardımı cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet özelliği (CYCKCÖ) veya diğer kesişimsel faktörlere dayalı ayrımcılık olmaksızın eşit şekilde dağıtın. Trans bireyler için hormon tedavilerine erişim, cinsiyet uyumlu kıyafetler ve ortak alanlarda özel tesisler gibi özel hükümler dahil edin. Sahada çalışan personele, LGBTİ+ların biricik ihtiyaçlarını belirleyip ele almaları için gerekli araçları sağlayın.

Vaka Takibi ve Raporlama Yapın: Ayrımcılık, şiddet veya karşılanmamış ihtiyaç vakalarını belgelemek için güvenli ve verimli sistemler uygulayın. Yönlendirilen vakaların sonuçlarını izlemek için bir geri bildirim döngüsü oluşturun ve sahadaki personele etik ve güvenli veri toplama uygulamaları konusunda eğitim verin.

Saha Düzeyinde Koordinasyon Sağlayın: LGBTİ+ örgütleriyle düzenli iletişim kanalları ve koordinasyon mekanizmaları oluşturun. Hizmet güncellemelerini paylaşmak ve ortaya çıkan ihtiyaçları ortaklaşa ele almak için ortak toplantılar ve çalışma grupları düzenleyin. Bu koordinasyon, afet bölgelerinde LGBTİ+ dostu alanları ve hizmetleri belirleyen yerel müdahale haritaları oluşturmaya kadar uzanmalıdır.

Uluslararası Kuruluşlar için Öneriler:

Ortak Girişimleri Fonlayın: LGBTİ+ ve insani yardım örgütleri arasındaki iş birliğini teşvik eden projelere öncelik verin. Bu projelerin kapsayıcı hizmet sunumu ve kesişimsel destek mekanizmaları için net hedefler içermesini sağlayın.

Kapasite Geliştirme Programlarını Destekleyin: LGBTİ+ ve insani yardım örgütleri tarafından ortaklaşa tasarlanan kapasite geliştirme programlarına finansman ve teknik destek sağlayın. Bu programlarda, kapsayıcı barınak tasarımı ve kesişimsel ayrımcılık farkındalığı gibi pratik becerilere odaklanın.

Araştırma Projelerini Destekleyin: LGBTİ+ ve insani yardım örgütleri arasındaki iş birliğini afet bağlamlarında inceleyen akademik ve saha araştırmalarına fon sağlayın. En iyi uygulamaları araştıran ve destek mekanizmalarındaki boşlukları belirleyen çalışmaları teşvik edin.

Acil Durum Yardım Hibeleri Sunun: LGBTİ+ ve insani yardım örgütleri arasındaki ortaklıkları desteklemek için özel olarak tasarlanmış esnek acil durum yardım hibeleri oluşturun. Bu hibelerin kriz dönemlerinde hızlı bir şekilde harekete geçirilebilmesini sağlayın.

Uluslararası Savunuculuğu Destekleyin: LGBTİ+ temsilcilerinin uluslararası insani yardım forumlarında ve politika tartışmalarında yer almasını savunun. LGBTİ+ örgütlerinin deneyimlerini paylaşabileceği ve diğer paydaşlarla iş birliği yapabileceği platformlar sağlayın.

Ek: Mülakat Soruları

1. Organizasyon Yapısı ve Politikaları

- Organizasyonunuzda LGBTİ+'ların ve mültecilerin hakları ve eşitliği konusunda spesifik politikalarınız var mı? Eğer varsa, bu politikaların detaylarını paylaşabilir misiniz?
- LGBTİ+'larla ve mültecilerle ilgili kararlar alınırken hangi kriterler göz önünde bulunduruluyor?

2. Eğitim ve Farkındalık

- Personeliniz LGBTİ+ konularında ve mülteci hakları konusunda herhangi bir eğitim alıyor mu? Eğer evet ise, bu eğitimlerin içeriği nedir ve ne sıklıkla verilmektedir?
- LGBTİ+'larla ve mültecilerle çalışırken personelinizin dikkat etmesi gereken hassasiyetler konusunda bir rehberiniz veya yönergeniz var mı?
- Eğitim programlarınızda LGBTİ+ farkındalığını ve mülteci hakları farkındalığını artırmak için hangi yöntemler ve materyaller kullanılıyor?

3. Hizmet Sunumu ve Destek

- Organizasyonunuz LGBTİ+'lara ve mültecilere yönelik özel hizmetler sunuyor mu? Eğer evet ise, bu hizmetler nelerdir?
- LGBTİ+'ların ve mültecilerin organizasyonunuzdan yardım alırken karşılaştıkları herhangi bir zorluk veya ayrımcılık durumu olduğunda, bununla nasıl başa çıkıyorsunuz?
- Hizmetlerinizi LGBTİ+'ların ve mültecilerin ihtiyaçlarına göre uyarlamak için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?

4. İşbirlikleri ve Ortaklıklar

- LGBTİ+ hakları ve mülteci hakları konusunda çalışan diğer sivil toplum örgütleriyle işbirlikleriniz var mı? Varsa, bu işbirliklerinin kapsamı ve içeriği nedir?
- LGBTİ+ ve mülteci konularında toplumsal farkındalığı artırmak için gerçekleştirdiğiniz projeler veya kampanyalar var mı? Varsa, bu projelerin detaylarını paylaşabilir misiniz?
- Ulusal veya uluslararası düzeyde hangi partner kuruluşlarla işbirliği yapıyorsunuz?

5. Veri ve İzleme

- Organizasyonunuz LGBTİ+'ların ve mültecilerin ihtiyaçlarını belirlemek ve izlemek için herhangi bir veri toplama yöntemi kullanıyor mu? Eğer kullanıyorsa, bu yöntemler nelerdir?
- LGBTİ+'ların ve mültecilerin organizasyonunuzdan aldıkları hizmetler hakkında geri bildirim topluyor musunuz? Eğer topluyorsanız, bu geri bildirimler nasıl değerlendiriliyor ve hangi adımlar atılıyor?

6. İyileştirme ve Gelişim

- LGBTİ+'lara ve mültecilere sunduğunuz hizmetleri iyileştirmek için herhangi bir planınız veya stratejiniz var mı? Eğer varsa, bu planların detaylarını paylaşabilir misiniz?
- Bu alanda daha fazla farkındalık ve eğitim sağlamak için gelecekte ne tür adımlar atmayı planlıyorsunuz?
- Gelecekteki projelerinizde LGBTİ+'ların ve mültecilerin ihtiyaçlarına yönelik yeni girişimler planlıyor musunuz?

7. Zorluklar ve Engeller

- LGBTİ+'lara ve mültecilere yönelik hizmetler sunarken karşılaştığınız en büyük zorluklar nelerdir?
- Bu zorluklarla başa çıkmak için ne tür stratejiler geliştirdiniz veya geliştirmeyi planlıyorsunuz?
- LGBTİ+ topluluğunu ve mültecilerin haklarını destekleyen kuruluşların karşılaştığı zorlukları nasıl değerlendiriyorsunuz?

8. Öğrenilmiş Dersler ve İyileştirmeler

- Geçmiş deneyimlerinizden öğrendiğiniz önemli dersler nelerdir?
- Hizmetlerinizi ve politikalarınızı iyileştirmek için geçmiş deneyimlerinizden hangi sonuçları çıkardınız?
- Daha iyi hizmet sunmak için gelecekte neler yapmayı planlıyorsunuz?

9. Uluslararası İşbirlikleri ve Destekler

- Uluslararası düzeyde LGBTİ+'lara ve mültecilere yönelik destekler konusunda hangi işbirliklerini yapıyorsunuz?
- Bu işbirliklerinin organizasyonunuz ve hizmetleriniz üzerindeki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Uluslararası destekler ve işbirlikleri kapsamında gelecekte ne tür projeler planlıyorsunuz?

10. Deprem Bağlamında LGBTİ+ Destekleri

- Deprem bağlamında LGBTİ+'lara ve mültecilere yönelik özel destekler sunuyor musunuz? Eğer evet, bu desteklerin kapsamı nedir?
- Deprem gibi kriz durumlarında LGBTİ+'ların ve mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamak için ne tür hazırlıklar yapıyorsunuz?
- Deprem sonrası süreçlerde LGBTİ+'ların ve mültecilerin karşılaştıkları zorluklar nelerdir ve bu zorluklarla başa çıkmak için ne tür stratejiler geliştirdiniz?